

Dissabte 26, 12-14h, Paraninf

### ***Taula Rodona 3***

#### **El dret a l'educació: escola pública / escola concertada.**

M.Jesús Làrios (Professora Dret Constitucional UB), Xavier Bonal, (UAB i Fundació Bofill), Rosa Cañadell (USTEC.STEs), Joan Jordi Rosell(FAPAC), Josep Menéndez (Director Gral. Fundació Joan XXIII de Bellvitge),

#### **M.Jesús Làrios**

Des de la perspectiva del marc constitucional i legal el dret a l'educació és un dret prestacional, és a dir, un dret que ha de garantir el poder públic des de l'entrada en vigor de la Constitució Espanyola. El dret a la llibertat d'ensenyament que preveu el Tribunal Constitucional implica la llibertat de creació de centres i la llibertat de càtedra.

En aquest sentit, es tracta d'un mandat al poders públics perquè ajudin els centres docents amb els requisits que marqui la llei. El dret a escollir centre docent no és un reconeixement exprés, doncs deriva de la no estatalització de l'ensenyament i dels tractats internacionals.

El debat entorn aquest dret passa per l'intent d'esquerres de suprimir-lo o matisar-lo i el de dretes per fer-lo obligatori. Finalment, es converteix en un precepte ambigu que no disposa quins centres docents han de ser finançats ni en quines circumstàncies. Ara bé, la falta de criteris explícits en la Constitució ha permès la discussió doctrinal. Discussió que planteja si ha de derivar-se o no del text constitucional un dret a la subvenció per part de les escoles privades o els ciutadans que les trien.

Amb els pronunciaments del Tribunal Constitucional, s'estableix que des del moment en què l'Estat garanteix el dret a l'educació a través d'una xarxa de centres públics, el dret d'elecció es pot exercir lliurement acudint a un centre docent distint als creats pels poders públics, sense que això impliqui que aquest dret d'elecció hagi de ser sufragat per l'Estat.

Respecte els Tractats Internacionals, s'observa que no atribueixen a aquest dret d'elecció un significat distint del que es deriva de la Constitució. Per tant, el dret a escollir centre docent és el dret a escollir centre diferent al creat pels poders públics.

Un dret que resta garantit amb l'existència d'escoles diferents a les públiques i amb l'accés no discriminatori. En aquesta tessitura, els requisits que ha de respectar el legislador autonòmic són: garantir que els centres educatius garanteixen la igualtat d'oportunitats; la gratuïtat; l'equilibrada distribució d'alumnes; i el respecte a la llibertat de consciència dels alumnes.

### **Xavier Bonal**

Es tracta d'un tema que requereix matisos i puntualitzacions. L'actual moment històric i social no es correspon amb les expectatives creades, sobretot degut això que s'anomena el nou feixisme urbà i que implica processos d'exclusió social, noves formes de pobresa i polarització (urbana, habitatge, educativa...). En aquest context, no es pot assumir una polarització educativa basada en el dualisme públic/privat. Per bé que hi ha elements que no es corresponen amb aquestes dinàmiques, escoles públiques elitistes i escoles privades amb vocació pública, el nivell de segregació actual els converteix en elements secundaris.

La LOGSE i els processos migratoris han generat canvis en les pautes de demanda. Canvi que es fa visible prenen com a indicador les pautes de la classe mitjana que ha passat del sector públic als anys 80 al sector privat als anys 90. Es donen alts graus de polarització territorial: allà on hi ha més privada hi ha més polarització. Una polarització que repercuteix sobre els resultats educatius en la mesura que les escoles públiques, situades en zones on hi ha moltes escoles privades, obtenen pitjors resultats. Per tot, al segle XXI la clau de volta de la desigualtat educativa es situa de nou en l'accés a l'escola i no en la qualitat. Es tracta d'un cercle viciós, en tant que quan menys presència de la classe mitjana, menys pes té l'ensenyament públic.

La legislació hauria de poder fer passos amb més consistència. De fet, no hi ha sistemes de control reals amb el dret a l'elecció de centre, socialment s'assumeix com un dret absolut per bé que no ho és. Per aquesta raó, és el moment de tenir coratge polític i agafar el bisturí, és a dir, assumir col·lectivament la resolució d'un risc social de gran magnitud. El Pacte Nacional per l'Educació és una oportunitat que cal aprofitar per revisar la situació actual. Sobretot, perquè està en joc el futur de les properes generacions.

## **Rosa Cañadell**

Actualment s'està donant una progressiva mercantilització del saber i la cultura que es posa de manifest de diverses maneres: dificultat de mantenir o augmentar pressupost públic; trasllat progressiu del pes al dret d'elecció per comptes del dret a l'educació igualitària; falsa afirmació de que el mercat és bo i ens farà a tots millor; prioritat de la qualitat del centre per sobre de la qualitat del sistema educatiu; discurs sobre les avantatges de la gestió privada; ensenyament al servei del mercat laboral i no en funció de les competències importants per a la gent; prioritat del contingut per sobre de la formació global.

En aquest context, cal retornar a les idees de la educació com a dret universal, a la necessitat de compensar les desigualtats (i no augmentar-les) i a la necessitat de mecanismes de cohesió social i no només de promoció econòmica. Aspecte que requereixen una escola de qualitat, igualitària, laica, respectuosa amb totes les cultures, coeducativa, transformadora i heterogènia per la convivència. Per aconseguir-ho cal augmentar el pressupost i prioritzar l'escola pública davant la privada. El dret a l'educació no existeix en un sistema universal i públic perquè no es poden assegurar preferències individuals. Per aquesta raó, la situació ideal és una única xarxa de titularitat pública que permeti superar la situació actual que ha conduït a una segregació dins l'escola.

Possibles propostes en aquesta direcció són entendre que el concert ha de ser un complement de la pública, i no una competència; que el concert ha d'ampliar requisits i no fer-se de manera indiscriminada. Propostes que impliquen voluntat política per enfortir la xarxa pública, per suprimir el concert d'aquells centres que no compleixen i per augmentar les subvencions dels que compleixen. Però, en definitiva, si s'està d'acord que l'escola ha de ser igual i gratuïta, quin sentit té que segueixin existint escoles de titularitat privada?

## **Joan Jordi Rosell**

La llibertat d'elecció de centre, al marge de la seva titularitat, només és defensable si es produeix en un marc d'igualtat d'oportunitats per a tothom i si desapareix la reserva del dret d'admissió que exerciten alguns centres de titularitat privada, tot i mantenir concerts econòmics amb l'administració. Aquesta reserva del dret d'admissió massa vegades no cal ni que sigui expressada perquè la mateixa idiosincràsia d'alguns centres

actua com a cartell anunciador d'aquest dret. Amb aquesta situació lògicament el que cal qüestionar-se és si el dret d'elecció es realment dels pares o és que s'havia entès malament i en realitat és un dret que mantenen i garanteixen algunes escoles per als seus escollits.

Tothom sap que el sistema públic d'educació de Catalunya es troba en ple debat a la recerca d'una estabilització sostenible, - Pacte Nacional per l'Educació -, malauradament, condicionada per un endarreriment considerable en la seva planificació d'estructures i per un pressupost, més que molt, deficient. Aquests dèficits, sostinguts durant massa anys, han situat l'escolarització al límit del col·lapse. En aquests anys cal recordar molts encontres d'associacions de veïns i d'AMPA intentant cridar l'atenció sobre la necessitat d'edificar més escoles i instituts.

La UNESCO afirma que l'educació és un tresor. És l'eina de transmissió dels valors que han permès establir la convivència i la civilització. Davant de la precarietat normalitzada, davant de tanta dimissió social i mediàtica en matèria educativa, hom es pregunta: això és tot el que tenim per donar als nostres fills? Quina educació volem? per a quin model de societat? Ja és hora que algú denunciï tanta manipulació barroera sobre el dret d'elecció de centre quan la realitat de l'actuació educativa clama al cel pel desplegament definitiu i estable d'un sistema públic d'educació, que garanteixi un dret preceptiu al d'escollir una escola: el dret a l'educació de qualitat per a tothom. Un dret que, malauradament no es troba assistit de forma adequada al conjunt territorial de Catalunya per a poder ser satisfet en correspondència amb el que objectivament es defineix com una societat avançada, una societat que cerca el benestar de la seva ciutadania. Per això, quan algun ciutadà reclama el dret a escollir l'escola que vol per al seva filla, des del seu particular punt de vista i a la seva conveniència, potser fa falta que algú altre li exposi el dret que tenen tots els infants i els joves a tenir una escola en condicions i l'obligada atenció que l'administració pública ha de tenir envers aquest dret.

Ningú posa en qüestió la utilitat que té el sistema de doble xarxa, -pública/concertada-, per a pal·liar les deficiències estructurals del sistema educatiu, i, de fet, cal felicitar la tasca feta per moltes escoles de titularitat privada i d'iniciativa social que així ho entenen i que actuen i eduquen excel·lentment. El que no és acceptable és la utilització dels concerts que pretenen mantenir alguns centres, interessats en mantenir un estatus diferenciat, identificats amb una interpretació política del concert educatiu

que no es justifica en la seva utilitat social ans únicament es basa en la interpretació d'un dret a escollir, segregadora, que únicament pot servir per a mantenir una diferenciació dels serveis educatius segons la seva destinació a diferents estrats de població en funció de les seves possibilitats econòmiques.

Per rebre i escollir educació primerament fa falta que n'hi hagi i cal donar-ne a tot arreu, per a tothom i en bones condicions. La Generalitat de Catalunya ha d'establir un finançament adequat per a desplegar i mantenir la xarxa d'escoles i instituts públics, ben equipats i amb serveis de qualitat que necessita el país. Un sistema educatiu públic i democràtic en una societat de benestar que faciliti els deures educatius de les famílies amb fills, dins i fora de l'escola, i que atengui el dret a l'educació de tots els infants i el jovent d'entre 0 i 18 anys.

**Josep Menéndez Director Gral. Fundació Joan XXIII de Bellvitge),**

Cal cercar la millora del sistema educatiu, centrant el debat sobre l'escola en el debat sobre els valors i objectius del sistema educatiu. L'educació és un dret fonamental exercit dins d'un marc d'igualtat i llibertat. Les condicions per assolir aquests objectius impliquen un conjunt de prèvies: assenyalar l'evidència dels canvis profunds a la societat catalana; aquests canvis han provocat algunes conseqüències positives i d'altres negatives en el conjunt del sistema educatiu; el grau de responsabilitat d'aquestes conseqüències es dona en tots els nivells (polític, administració pública, escoles públiques i concertades); si bé és cert que sobre l'escola s'han generat pressions noves, l'escola també ha de fer un procés d'autocrítica i debatre la seva funció i les seves capacitats d'innovació; el fet de pensar que l'escola té dues funcions bàsiques: educar en valors i garantir un cert nivell d'adquisicions de coneixements i habilitats per a la vida; quan els pares pensen en l'educació dels seus fills pensen en clau d'oportunitat i llavor per al futur dels seus fills; quan els poders públics pensen en l'educació, en què pensen? Així doncs, a l'hora de plantejar-se aquest debat, semblaria una frivoltat partir de principis que tenen més a veure amb els prejudicis que amb la realitat.

El sistema educatiu català està compost per escoles de titularitat pública i per un conjunt força significatiu d'escoles de titularitat privada. Es necessiten totes les forces. Totes les aliances possibles des de la perspectiva d'un sistema que necessita enfortir-se en termes d'educació en valors, de cohesió social i d'igualtat d'oportunitats, i que ho

fa des del pluralisme. Donada aquesta afirmació, quines serien les condicions per assolir aquest objectiu?. Si es parla de condicions per assolir una xarxa formada per centres de titularitat diversa, es podria parlar d'escoles que responen a les condicions de: universal, gratuïta i qualitat. A partir d'aquests principis, cal posar les bases per assolir la igualtat d'oportunitats, la cohesió social i arribar a índexs de qualitat (informe PISA). Es poden concretar alguns nivells. Respecte la igualtat d'oportunitats, l'accés gratuït i compromís dels centres per compartir els reptes socials i educatius del país i el procés com a resposta del centre al reptes del territori. Respecte l'oferta educativa (projecte educatiu de centre), el caràcter propi o específic del centre que situen el marc de desenvolupament dels projectes curriculars, dels referents metodològics, dels serveis escolars, de les activitats extraescolars, de la relació que estableixen amb l'entorn. Però, també cal considerar que les escoles que, sense tenir el projecte educatiu massa formalitzat, traspuen una atmosfera, un clima educatiu i una manera de fer les coses que tenen una extraordinària força educativa per donar respostes al reptes que se li plantegen. Finalment, igualtat de condicions en la implicació dels plans d'entorn i de planificació.

## **Debat**

Es parla de la devaluació de la professió de mestre. D'una banda, a l'escola pública implica la condició de funcionari que pot perjudicar a l'educació, i d'altra banda, a l'escola privada augmenta la precarietat laboral. Es parla extensament de la qualitat de l'escola pública i els indicadors per a mesurar-la. Però el debat es centre en l'element explicatiu del tipus d'elecció que, durant els darrers anys, ha fet la classe mitjana tendint a la concertada. Es planteja la qualitat de l'educació o el perjudici social com elements explicatius. La hipòtesi és que amb indicadors objectius (ratio, recursos) la pública és millor, però que augmenta l'opció per la concertada, opció que es basa en elements menys tangibles. Finalment, s'insisteix en que el problema retorna al terreny de l'accés i això representa un escenari greu sobre el qual es fa necessari intervenir